

És WikiLeaks periodisme?, quin paper té la premsa tradicional en l'era de la informació electrònica distribuïda per canals alternatius?, és un bon exemple de col·laboració la dels diaris *The Guardian*, *The New York Times*, *Le Monde*, *El País* i *Der Spiegel*, amb una organització sense estat que filtra secrets?, quin és el nou perfil dels informadors i espies?, com treballar amb informàtics i *hackers* convertits en fonts?... Preguntes dins i fora dels mitjans sobre l'impacte de l'organització de Julian Assange en la premsa del segle XXI.

Post-WikiLeaks, la feina grossa comença ara

■ Lina María Aguirre Jaramillo

En una democràcia, s'entén que, d'una banda, els governs necessiten poder guardar secrets i, de l'altra, el poble necessita saber què es fa en nom seu. És una tensió fonamental que obliga a dur a terme negociacions, ara afectades pel cas WikiLeaks (WL). Per a Clay Shirky, investigador del Centre Berkman d'Internet i Societat a la Universitat de Harvard, allò que ell anomena l'invent de Julian Assange ("al·lucinant, brillant, pensador, a qui només cal un monocle i un gat persa per assemblar-se al dolent de James Bond") ha marcat l'origen d'un nou paisatge mediàtic.

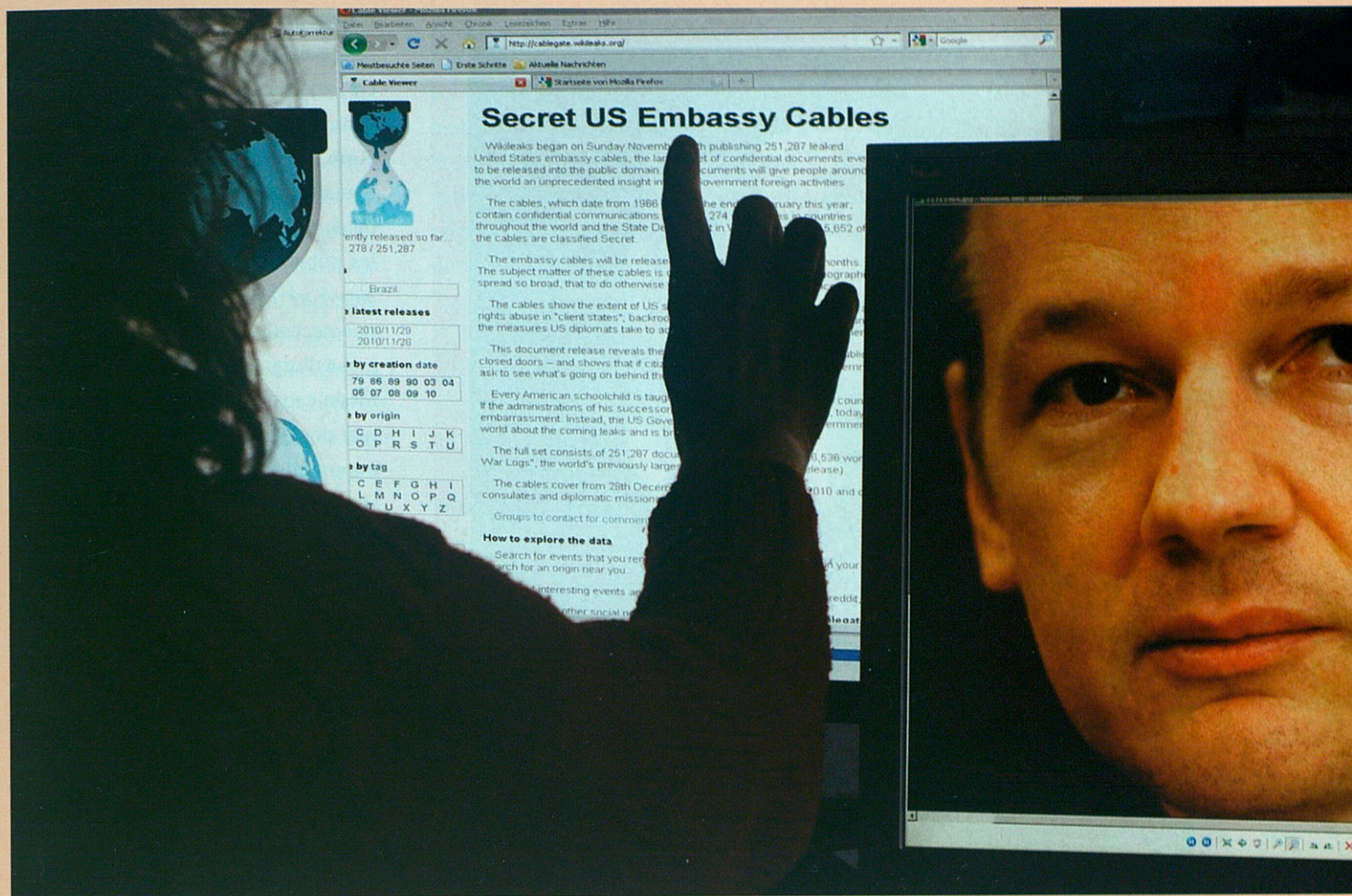
Per entendre aquest nou paisatge, és necessari referir-se a l'acord UKUSA de l'any 1946, mitjançant el qual els països aliats de parla anglesa (el Regne Unit, els Estats Units, Austràlia, Canadà i Nova Zelanda) van decidir continuar l'estratègia que havia estat tan útil a la darrerria de la Segona Guerra Mundial: Unir els esforços d'intel·ligència i compartir-la entre ells. L'acord va permetre també resoldre un problema legal domèstic comú: Els governs tenien prohibit espionar els seus propis ciutadans. Aleshores, els governs van aconseguir poder espionar individus dels altres països i després fer circular la informació entre el grup sense violar lleis nacionals, en una xarxa transnacional que, com assenyalava Shirky, va funcionar fins al 2005 de manera asimètrica: Els governs podien

sotmetre la gent a aquesta mena de vigilància, però no a l'inrevés. Fins que apareix WikiLeaks el 2006 i comença a inclinar una mica la balança.

Durant els tres primers anys d'existència, WikiLeaks va fer algunes revelacions que mostraven més potencial que no pas impacte real, si bé el 2010 la publicació del vídeo "Assassinat col·lateral" de forces militars nord-americanes a l'Afganistan, dels diaris de les guerres en aquest país i a l'Iraq i dels cables diplomàtics va alterar definitivament l'equilibri a favor dels que busquen, obtenen i divulguen informació secreta de governs arreu del món.

Encara que hi ha molts mitjans de comunicació internacionals, cadascun d'ells té una seu central en un país determinat, mentre que WikiLeaks ha emergit com una organització mediàtica autènticament transnacional, la seu de la qual és la World Wide Web. No té ni un estat ni una jurisdicció davant dels quals respondre, i els que hi filtren informació ho poden fer deixant de banda la premsa i les autoritats locals.

El seu sistema s'ha convertit en un model que comença a tenir rèpliques: L'antic col·lega d'Assange i exmembre de WikiLeaks, Daniel Domscheit-Berg, ha anunciat la fundació d'OpenLeaks, que recollirà material filtrat per posar-lo a disposició de qualsevol mitjà de premsa interessat, i s'espera el sorgi-

Els milers de cables de les ambaixades dels Estats Units han deixat al descobert la diplomàcia d'aquest país. Foto: AP

ment d'altres iniciatives semblants en diversos punts del planeta. *The New York Times* està creant un "passi especial" per rebre filtracions segures en línia, la cadena àrab Al-Jazira ha obert la seva pròpia "Unitat de Transparència" mitjançant la qual ja ha fet la primera publicació: Els *Palestine Papers*, en associació amb el diari britànic *The Guardian*. Davant d'aquest nou panorama enunciat per Shirky, el trànsit de material secret es podrà canalitzar des de i cap a qualsevol racó del planeta: "Hom imagina que secrets de Moscou, Roma o Johannesburg seran canalitzats a través d'Islàndia, Costa Rica... o, fins i tot, una xarxa transnacional de servidors oferts per persones individualment. Els estats lluitaràn, és clar. Milloraran la supervisió, augmentaran la vigilància i els

càstigs o intentaran negociar controls multilaterals respecte als mitjans. Però, tot i així, el resultat net probablement afavorirà els que filtren".

Així mateix, tot apunta que les persones que filtrin informació ara també hauran de fer front a unes condicions diferents,

The New York Times ha creat un sistema per rebre filtracions segures en línia i Al-Jazira ja té una Unitat de Transparència

amb més organitzacions que ofereixen la possibilitat tecnològica del *drop-box*, el sistema informàtic que permet carregar material anònimament en un lloc web i competir per l'atenció –no tots els materials tenen la mateixa càrrega explosiva que els difosos fins ara– dels mit-

jans de premsa establerts que disposin dels recursos humans, tècnics i professionals per processar el material i/o d'organitzacions no governamentals que puguin fer de determinades revelacions causes de denúncia i campanya pública. Evgeny Morozov, expert en temes d'Internet, tecnologia i política, professor visitant de la Universitat Stanford i autor de *The Net Delusion: the Dark Side of Internet Freedom (La desil·lusió de la Xarxa: el costat fosc de la llibertat d'Internet)*, opina que la plantilla de WikiLeaks treballarà en el futur com a "venedora d'idees, amb el suport d'un Rolodex (el clàssic fitxer rotatiu de targetes personals) digital bastant impressionant". I els "venedors" d'altres clons de WikiLeaks hauran d'emprendre un

Assange i WikiLeaks s'han convertit en tot un símbol de la llibertat d'expressió.

camí llarg i no necessàriament fàcil per establir les seves pròpies relacions amb els mitjans de comunicació a fi d'assegurar-se que els materials filtrats no es quedin recollint pols virtual en els respectius llocs web.

Per a Morozov, la lliçó més important post-WikiLeaks és que “perquè sigui realment efectiva, tota publicació de documents ha d'anar acompanyada de reportatges, d'investigació dedicada i de suport estratègic i acurat”. Per què? Perquè, malgrat el caràcter anticonvencional de WikiLeaks, l'aspecte “subversiu”

Ha quedat clar que WikiLeaks té la necessitat d'associar-se amb mitjans, però no tant que els mitjans necessitin WikiLeaks

de les accions (en contra de governs i poders establerts) i el desdeny –per no dir menyspreu– d'Assange per la premsa tradicional, les publicacions aparegudes el 2010 han demostrat el valor del bon periodisme d'investigació.

Cada diari ha fet el treball a la seva manera, tant pel que fa a la selecció de con-

tinguts com a la presentació dels informes, però dins d'un marc general d'edició, d'anàlisi, de verificació i de contextualització.

Amb tot, els exabruptes i amenaces de demanda en contra dels diaris amb els quals va tenir contacte inicialment per a les publicacions (*The Guardian* i *The New York Times*), Assange es va adonar que necessitava treballar amb aquesta mena d'organitzacions mediàtiques que fossin capaces de fer tota la feina d'estudi de dades, de separar la informació important de la trivial i d'escriure'n una sèrie d'articles.

A diferència de Viquipèdia, que funciona sota un model de col·laboració multitudinària (*crowdsourcing*), mitjançant el qual, en principi, qualsevol persona pot contribuir-hi amb l'edició d'entrades, WikiLeaks, explícitament, rebutja la idea que qualsevol estrany miri el material, l'editi i el publiqui. Entre altres coses, perquè els estranys poden tenir les seves pròpies agendes polítiques, actuar en nom de grups de pressió o simplement tenir interessos contraris als que defensa WikiLeaks.

Els darrers mesos s'ha conegut, per exemple, el cas d'Israel Shamir, autodenominat “freelance de WikiLeaks”, que aprofita el nom per sol·licitar reunions amb personatges d'alt nivell en ciutats com ara Moscou i Minsk.

WikiLeaks necessita un altre tipus de personal –fins i tot assalariat en un diari o en una cadena– per poder operar de manera més efectiva. A parer de Morozov, mentre és clar que WikiLeaks té la necessitat d'associar-se amb els mitjans, “no és clar que els mitjans necessitin realment WikiLeaks”, com ha demostrat ràpidament Al-Jazira que, sense haver de fer una gran inversió, va aconseguir els *Palestine Papers* i els va publicar, la qual cosa va causar un furor semblant al desencadenat pels papers provinents de WikiLeaks.

ELS “SECRETS REVELATS”

The Guardian i *The New York Times* han publicat sengles llibres en què examinen les respectives experiències en aquesta nova forma de treball col·laboratiu. WikiLeaks - Inside Julian Assange's War on Secrecy, del *Guardian*, fa èmfasi en la interacció del diari amb Assange, particularment des de l'experiència del director, Alan Rusbridger; el director d'investigació, David Leigh; i el periodista Luke Harding. És un testimoni de com un diari amb gairebé dos segles d'història és prou versàtil com per posar un equip expert en reportatges, informàtica i anàlisi de dades en una sala, negociar amb un home de caràcter difícil, voluble, sagaç, un *hacker*, un nòmada físic i virtual que representa una jove organització sense estat i que, al damunt, porta una motxilla amb portàtils, discos i les famoses memòries USB amb milers d'arxius secrets.

En un article d'anàlisi en retrospectiva, publicat el passat 5 de febrer pel sotsdirector Ian Katz, se subratlla la complexitat del treball: La comunicació via Internet dels editors, de vegades ni tan sols per parlar, sinó per mostrar a la pantalla trossos de paper amb números de cables particularment delicats: “Imagineu-vos una barreja entre un comitè de Brussel·les sobre unificació de *widgets* (petites aplicacions que es descarreguen en ordinadors, n'hi ha centenars de milers) i la pel·lícula *L'ultimàtum de Bourne*, i així sabreu què és coordinar els plans de quatre diaris europeus, *The New York Times* i una guerrilla peripatètica d'informació”.

La similitud amb la trilogia de Bourne va continuar quan es va conèixer l'ordre d'arrest contra Assange i la comunicació amb ell es va tornar només possible via xats encriptats, tard a la nit o a la matinada. Trobades virtuals en què l'elusiú personatge podia de sobte interrompre la conversa per fer tota una rapsòdia sobre el tema d'un cable, acusar *The*

Guardian de revelar massa o poca informació, atacar sobtadament tota la premsa i els governs o romandre en silenci com un mestre d'escacs. La relació del *Guardian* amb Assange va acabar malament, ja que aquest darrer, entre diverses amenaces de demandes, va decidir que no li agradava la feina del diari

La col·laboració exitosa entre els mitjans convencionals i els digitals obre noves possibilitats editorials i tècniques

britànic, va criticar l'associació amb *The New York Times* i va optar per concedir una entrevista al *Times* de Londres per queixar-se'n.

El punt final de trencament va arribar quan *The Guardian* va rebre una còpia de l'arxiu policial suec sobre les acusa-

Algunes veus, com els hackers, que abans no tenien cabuda en un diari seriós, ara formen part d'aquesta convergència

cions contra Assange d'assetjament sexual i violació i, encara que van donar-li l'opció de respondre amb la seva versió abans de publicar-ho, només van rebre un pronunciament dels seus advocats amb més amenaces. D'aleshores ençà, el fins llavors campió de la transparència

L'experiència amb l'organització d'Assange planteja nous reptes en la investigació clàssica que feren fins ara els diaris

es va convèncer que *The Guardian* li anava al darrere, que obrava com el Pentàgon i que publicaria un llibre sobre la seva caiguda “ple de calúmnies malicioses”, segons el Twitter de WL.

“El refredament [de la relació] és decebedor perquè, de moltes maneres, la col·laboració per als diaris de guerra i els

cables de les ambaixades va ser un model d'allò que els mitjans tradicionals i la nova espècie de subversius digitals podem aconseguir plegats... Moltes coses s'han escrit del xoc cultural entre allò que molts del “món Wiki” anomenen amb sorna “premsa convencional” i els intransigents llibertaris de la infor-

mació... Jo vaig quedar sorprès de com van convergir ambdues cultures durant la col·laboració”, afirma Katz. El testimoni de *The Guardian* resalta els aspectes fonamentals que aquest treball conjunt ha portat a la redacció i com han

obert noves possibilitats editorials i tècniques de feina periodística. Assange va oferir un extens tresor de dades “en cru”, una considerable habilitat de com processar-lo i fer-lo públic al marge de qualsevol autoritat estatal; mentre que

The Guardian i els seus altres socis “van oferir habilitats periodístiques a l'antiga, perícia i el compromís de tractar material delicat de manera responsable”.

En termes generals, el diari ha millorat l'equip humà i tecnològic per encarar una tendència de creixents quantitats de documentació important disponible electrònicament: “Això, de segur que ocuparà més espai en el que fem, i hem redoblat el nostre compromís cap a un estil de reporterisme col·laboratiu, obert”, diu Katz, en la línia del que Rusbridger ha anomenat un nou periodisme de converses convergents en el segle XXI, fins i tot amb algunes veus que, pocs anys enrere, no tindrien cabuda en un diari seriós, com ara les dels *hackers* o *geeks antiestablishment*.

El llibre de *The New York Times*, *Open Secrets. WikiLeaks, War and American Diplomacy*, recull una ampliació de la cobertura feta pel diari, amb un complement important d'informació detallada multimèdia en format de llibre digital. El director, Bill Keller, fa igualment una re-

Entrevista a Duncan Campbell, periodista

"Ara hi ha la creença que qualsevol cosa pot ser filtrada"

Periodista. Investiga temes de seguretat, intel·ligència, drets civils, defensa i ciència forense per ordinador. Ha treballat per al *Guardian* durant més de vint anys com a editor i com a corresponsal a Los Angeles. Autor de dues novel·les i cinc llibres de no ficció, atén

Des de la perspectiva històrica que vostè coneix, quins altres casos de filtració de documents considera rellevants per al cas WikiLeaks?

Hi ha tres casos molt significatius. El primer, el 1971, Daniel Ellsberg, un antic comandant de la marina dels EUA i oficial del Pentàgon va filtrar set mil pàgines de documents secrets d'alt nivell, que van revelar la deshonestat al darrere de les decisions preses sobre la guerra del Vietnam. Ho va fer perquè estava convençut que la guerra era immoral i va pensar que això podria ajudar a acabar-la. El van acusar de dotze delictes greus, amb una pena de cent quinze anys de presó, però el judici va ser anul·lat quan es va saber que gent que treballava per a l'administració Nixon s'havia ficat al consultori del psicoanalista esperant descobrir-hi alguna cosa amb què desacreditar-lo. Les cintes del cas Nixon van mostrar com ell i Kissinger van discutir en privat sobre com destruir Ellsberg a la premsa.

El segon cas és el de Philip Agee, ja mort, un antic funcionari de la CIA que va exposar el que l'agència feia a l'Amèrica Llatina en el seu llibre *Inside the Company*, el 1975. Va revelar,

després, les identitats d'agents de la CIA arreu del món. Va ser deportat de la Gran Bretanya el 1977 per considerar-lo una amenaça per a la seguretat de l'Estat i va ser perseguit pels Estats Units durant molts anys després. El tercer cas és el de Mordecai Va-

"No crec que canviï necessàriament la feina dels reporters, però pot animar més gent a filtrar"

nunu, un tècnic d'una instal·lació nuclear a Dimona, que va exposar el 1986 el fet que s'hi estaven fabricant armes nuclears, i en va donar detalls al *Sunday Times* de Londres. Va ser atret amb esquers de Londres a Itàlia, on va ser segrestat, drogat i traslladat de tornada a Israel, on va romandre a la presó divuit anys, onze dels quals els va passar reclòs en solitari. Encara té prohibit abandonar el país i està sotmès a una política de persecució que l'ha portat novament a la presó per

"Sempre hi ha hagut filtracions. La diferència és que WikiLeaks filtra material com un fi en si mateix"

parlar amb estrangers.

Tots tres han actuat per raons idealistes en lloc de diners i, en cada cas, el govern ha intentat fer-los mal a través dels mitjans, suggerint que han tingut problemes personals, que eren traïdors, etc.; buscant perseguir-los i castigar-los

fortament. Jo els vaig entrevistar molts anys després (Ellsberg el 2002, Agee el 2007 i Vanunu el 2004), i tots tres encara creien que havien fet el correcte. Els paral·lelismes amb Julian Assange i Bradley Manning són que tots dos creuen també que han fet el correcte, i són també el blanc d'atacs personals virulents a la premsa, d'acusacions de traïció, de persecució i, fins i tot, d'amenaça de mort, tant en alguns mitjans nord-americans com per part de membres de l'establiment polític d'aquest país. En aquest sentit, recomano un excel·lent documental com és *The Most Dangerous Man in America*, que parla sobre Ellsberg i el seu llibre *Secrets*.

Creu que el cas WikiLeaks canvia el reporterisme d'investigació i la relació amb les fonts?

No crec que canviï necessàriament la feina dels reporters, però pot animar més gent a filtrar. El fet de publicar els documents filtrats a cinc països simultàniament va ser una bona idea pel volum immens de material.

Estic segur que més oficials/agents seran contraris a parlar amb sinceritat en línia o en paper. Ara hi ha la creença que qualsevol cosa pot ser filtrada.

Se sap que Julian Assange no és una persona fàcil amb qui treballar. Què se'n pot aprendre de l'experiència dels diaris amb ell?

Les fonts són sovint problemàtiques, d'alguna manera. Això és d'esperar de gent que corre riscos. Penso que els reporters tenen sempre l'obligació d'advertir la gent dels riscos que implica el que estan fent i de les conseqüències. N'era conscient Bradley Manning? No ho sé.

Quin és el principal desafiament que representa WikiLeaks per a la premsa en el futur?

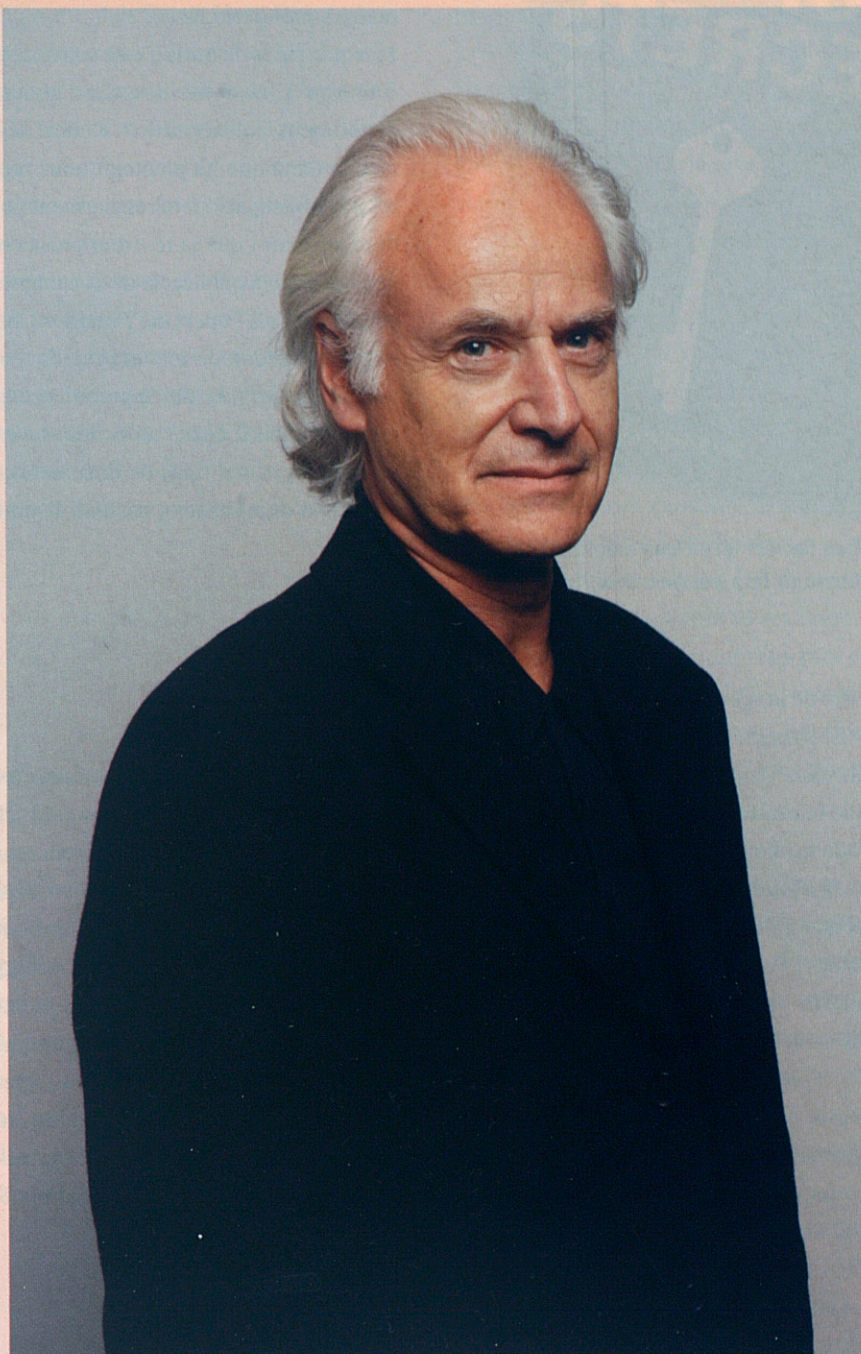
Sempre hi ha hagut filtracions. La principal diferència és que WikiLeaks vol filtrar material com un fi en si mateix, en lloc d'exposar quelcom incorrecte específicament. Això significa que s'ha de fer molta selecció, discerniment i edició per trobar el que és important.

Què opina del tractament donat per la premsa del Regne Unit i dels Estats Units a les acusacions contra Assange?

Penso que les publicacions hostils a WikiLeaks i a tot allò que aquesta organització representa han utilitzat les

“Les publicacions hostils a WikiLeaks han utilitzat les acusacions per perjudicar l'organització”

acusacions per perjudicar les altres històries al voltant de l'organització. Crec que les acusacions i les filtracions s'han de tractar de manera completament separada. Els casos que involucren imputacions sexuals són sovint

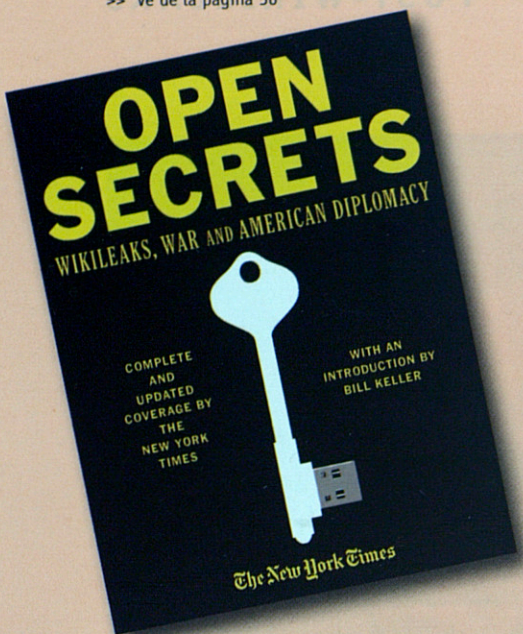
El periodista Duncan Campbell. Foto cortesia de Guardian Media Group.

complexos i no tinc prou informació d'ambdós costats per jutjar-les, encara que això no ha impedit que certa gent decideixi per endavant si Assange és culpable o no.

Si vostè hagués de donar algun consell a estudiants de Periodisme arran de

WikiLeaks, què els diria?

Els diria: mai no doneu res per fet! Doneu a la gent que apareix esmentada en els documents l'oportunitat que puguin respondre. Preneu-vos-ho amb calma en lloc d'anar corrents a publicar un material que no hagi estat verificat. 🗨️

Open Secrets recull una aplicació de la cobertura feta pel New York Times.

visió de la relació del diari amb Assange (“El tractem com una font, no pas com un soci.”) i amb els altres diaris, encara que subratlla tant la independència de cadascú com el lideratge de *The New York Times* quan suggereix certes omissions en documents per raons de seguretat i n’ofereix d’altres d’especial interès per a un determinat diari (com els cables sobre la cancellera Merkel a *Der Spiegel*). Fins i tot WikiLeaks va acceptar en un moment donat alguns suggeriments d’edicions en textos fetes pel *Times*, abans de carregar els arxius al seu lloc web.

El primer pas del diari nord-americà va ser consultar amb advocats els possibles impediments legals i, si n’hi havia, com trobar la manera de publicar la informació que el diari considerava fonamental. Un grup expert en documents classificats va examinar la veracitat del material i un altre va crear un motor de cerca intern per indagar en l’enorme base de dades rebuda. Keller ha dit que WikiLeaks no és “el seu tipus d’organització mediàtica però ha evolucionat... Si Assange és un periodista, no és la mena de periodista que sóc jo... si bé [WikiLeaks] s’està convertint en una organització que està filtrant documents d’una

manera més periodística”.

I en quin tipus de mitjà s’està convertint *The New York Times* després d’aquest experiment col·laboratiu? Keller destaca la feina que ha plantejat nous reptes a la investigació feta regularment pel diari, que, tot i que ja té experiència coneguda amb la publicació de documents classificats (els *Papers del Pentàgon*), ha hagut d’abordar, de manera ràpida, l’oportunitat sorgida del material provinent de WikiLeaks, amb les seves particularitats pel tipus de documents i el tipus d’organització, bastant distant

WikiLeaks s’està convertint en una organització que filtra documents d’una manera més periodística

del “circumspecte” diari novaiorquès; tenint en compte, a més, el que suposa el tractament de temes particularment sensibles al seu propi país, els Estats Units, tant cap al govern, cos diplomàtic i agències d’intel·ligència, com envers l’opinió pública i les famílies de militars membres de les forces a l’Iraq i l’Afganistan. El diari també aprofita la seva experiència en el cas WikiLeaks per il·lustrar la línia del treball en un món bombardejat per la informació constant, multi-

Un tema que s’està debatent és la redefinició de l’espionatge, així com la figura de l’informador

canal. Keller no mostra preocupació per l’efecte de les publicacions en les relacions internacionals: “Els líders estrangers continuaran parlant amb nosaltres. És la manera que té el poder de gallejar”. Són conegudes les divergències del *Times* tant amb la Casa Blanca com amb WikiLeaks sobre els reportatges en qüestió. En un moment donat, fins i tot li van tallar l’accés a les bases de dades dels documents del Departament d’Es-

tat en poder de WikiLeaks. L’experiència ha servit al diari per sustentar-ne la imparcialitat abans d’engegar l’anunciada unitat dedicada a investigacions semblants, mentre afina els recursos digitals per crear noves formes innovadores d’anàlisi i visualització de dades en línia, un camp molt actiu en el periodisme d’avui.

Un altre aspecte a ressaltar de l’efecte post-WikiLeaks és que la tasca dels diaris grans internacionals ha servit a altres capçaleres per consultar els cables i centrar-se en la informació local, com en el

cas d’*El Espectador*, a Colòmbia, que ha publicat al febrer d’enguany material específic sobre el país i els darrers governs. També ha estimulat més interès en individus i organitzacions civils a fi

d’indagar en profunditat sobre temes de la seva àrea d’interès, i buscar noves aliances amb mitjans per a publicacions especialitzades, com ha succeït a Sud-àfrica arran de la divulgació de l’informe sense editar sobre discriminacions a la banca (un romanent de l’Apartheid), que ha impulsat un debat i canvis en el sistema bancari del país.

NOUS ESPIES, NOVES FONTS

Un altre tema que es debat bastant actualment, pertinent tant per als governs com per als mitjans, és la redefinició de l’espionatge. Rom Deibert, director del Centre d’Estudis de Seguretat Global i el Laboratori Ciutadà de la Universitat de Toronto, parla sobre l’expansió dramàtica del ciberespionatge gràcies a les noves infraestructures electròniques en xarxa i canvis en els hàbits socials en línia. En un article de la sèrie de *The New York Times*, “Què ha creat WikiLeaks?”, Deibert esmenta dos casos que ja indicaven la tendència en què s’inscriu l’organització: *Ghostnet*, que va robar, mitjançant la utilització d’un virus caval de Troia de programari lliure, la info-

mació confidencial de dotzenes de ministeris d'exteriors, ambaixades, organitzacions internacionals i companyies privades. I, de manera similar, l'atac *Shadows in the Clouds*, que va extreure ràpidament minuts del Consell Nacional de Seguretat Hindú. “Les nostres vides han estat regirades i hem d’acostumar-nos-hi”, diu el professor, qui assenyala, a més, el fet que si es permet entrar en una dinàmica en què qualsevol amb la capacitat tècnica necessària pot atacar un lloc web amb el qual discrepa (sigui WikiLeaks o Mastercard), es desencadenarà una guerra d’informació digital que anirà en detriment del caràcter públic del web (amb més restriccions i xarxes privades). El periodisme ha d’intervenir en el debat d’aquestes qüestions, arran de la tecnologia disponible avui, així com del secretisme (quan els governs intenten amagar accions que l’opinió pública hauria de conèixer) i la privacitat. Si els individus estan sotmesos a un nou ecosistema de fàcil rastreig de l’activitat en línia i fora de línia, què fa pensar a algú que els governs o organitzacions en són immunes?, es pregunta Deibert, per a qui culpar WikiLeaks del fenomen actual de les ciberfiltracions és com “culpar un tremolor perquè es mouen les plaques tectòniques de la Terra”.

Si l’espionatge es redefineix, també ho fa la figura de l’informador, una figura que no desconeixen les redaccions dels mitjans, amb algunes d’emblemàtiques com ara “Gola Profunda” en el cas Watergate. Quant a WikiLeaks, el “delator” no és pas Assange sinó el soldat Bradley Manning, que està detingut i acusat d’una llarga llista de delictes que, fins i tot, podrien portar-lo a la pena de mort. Mentre aquest país inverteix 80 bilions de dòlars anuals en defensa, Manning, de tan sols 23 anys, destacat al nord de Bagdad, va poder haver descarregat material classificat en discos que no costaven més d’un grapat de dòlars.

El govern dels Estats Units ha sotmès a Manning a una detenció en solitari sota estricta vigilància i aïllament, confiscant-li la seva roba interior i calçat cada nit (per evitar un suïcidi) i a l’espera d’una condemna que fins i tot podria ser de pena de mort.

La premsa s’ha de plantejar aquí tres preguntes claus: Primer, si s’han de franquejar noves barreres per accedir a material que considera d’interès públic i general i com fer-ho; segon, com establir o no relacions amb noves fonts potencials, natives digitals que, potser sense propo-

La premsa s’ha de plantejar si cal franquejar noves barreres per accedir a material considerat d’interès públic

sar-s’ho, es troben un dia que poden eludir filtres d’alt nivell de seguretat digital i, per últim, com reaccionar davant de les arremeses dels funcionaris públics.

En uns temps en què molta informació pot i podrà estar disponible més àmpliament –via mitjans convencionals o no–, la premsa té al davant un nou repte per respondre amb criteris professionals antics que no perden vigència.

En una conferència del passat desembre organitzada per la Fundació Nie-

La pregunta no és si WikiLeaks és o no periodisme, sinó què farà el periodisme amb el que WikiLeaks li ha deixat per explorar

man de Harvard sobre periodisme i secretisme, Walter Pincus, respectat editor de seguretat nacional del *Washington Post*, enumerava quatre criteris bàsics que cal aplicar al material “delicat” (i comentava de passada que feia servir WikiLeaks des de quan es publicava només un document alhora): És certa la informació? És rellevant? Hi ha una manera de donar-la a l’opinió pública? Hi ha alguna cosa aquí que jo

pensi que l’opinió pública ha de saber? Les declaracions d’Assange, de la història sorgida abans i després de WikiLeaks, sonen, molt al seu estil, grandiloqüents, encara que és cert que la seva organització ha posat en relleu un nou món que es gestava des de feia temps per l’expansió web, la multiplicació de persones amb més coneixement, recursos i desitjos per infiltrar sistemes de xarxa tancats i el sorgiment de noves organitzacions interessades a augmentar la vigilància individual als organismes públics i privats. En aquest entorn canviant de distribu-

ció de filtracions, *hackers*-reporters i enormes bases de dades, la premsa de qualitat té ara l’oportunitat d’interactuar reforçant el que millor sap/ha de fer: proveir context, antecedents, explicacions, verificació de les fonts emergents. És una feina que exigeix més, que ha d’incloure més recursos, més veus, més testimonis plurals, i construir un periodisme enriquit tant pel que fa als continguts com a les formes i que aprofundeixi en la investigació. Això, sense perdre de vista, com deia Pincus, que la màxima responsabilitat és amb el públic lector, no amb l’establiment polític o amb els informàtics-activistes convertits en celebrats.

No deixa de ser significatiu que la vigília de la resolució a Londres de l’extradicció d’Assange a Suècia, els directors dels cinc diaris participants en les publicacions es reunissin a Madrid no per parlar dels problemes legals del fundador de WikiLeaks, sinó per discutir amb l’audiència qüestions com ara la divulgació dels cables i la capacitat dels governs per mentir, la contribució de les revelacions a la dissidència en el món àrab o la sort del soldat Manning.

En realitat, la pregunta important ja no és si WikiLeaks és o no periodisme, sinó què farà el periodisme amb tot el que WikiLeaks li ha deixat per explorar. **■**